

Nemzetközi jelentés a vallásszabadságról – 2011

Kiadta az Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2012. július 30.

<http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm#wrapper>

MAGYARORSZÁG

ÖSSZEGRÉS

Az alkotmány, valamint egyéb jogszabályok és rendelkezések védik a vallásszabadságot, amelyet a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben is tartott. A szabad vallásgyakorlás jogának tiszteletben tartásával és védelmével kapcsolatos kormányzati magatartás sem pozitív, sem negatív irányba nem változott. Az Országgyűlés áprilisban elfogadta az új alaptörvényt, amely felváltja a korábbi alkotmányt. Az alaptörvény a tervek szerint 2012. január 1-jén lép hatályba. Az alaptörvény rendelkezik a lelkiismereti és a vallási szabadságról. Az év folyamán a parlament elfogadta a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvényt (egyházügyi törvény) is, részben abból a célból, hogy szabályozza az egyházak bejegyzését, megváltoztatva ezzel a vallási szervezetek hivatalos állami elismerésének követelményeit. Ez az új törvény szintén 2012. január 1-jén lép hatályba, és olyan hatása lehet, hogy a vallási szervezetek státuszának meghatározásakor túlzott politikai befolyást érvényesít majd.

Érkeztek jelentések a vallási hovatartozás, meggyőződés vagy vallásgyakorlás alapján történő társadalmi visszaélésekről és diszkriminációról, és bizonyos prominens társadalmi vezetők pozitív lépéseket tettek a vallásszabadság előmozdítása irányába. A radikális politikai csoportok, köztük a növekvő támogatottságú radikális nacionalista parlamenti párt, a Jobbik, antiszemita retorikát alkalmaztak, amely megfigyelők szerint politikai feszültséget keltett és kihasználta a gazdasági bizonytalanság miatti félelmeket.

Az év során az Egyesült Államok kormánya többször is hivatalosan találkozott a magyar törvényalkotókkal és kormánytisztviselőkkel, valamint helyi és nemzetközi civil szervezetekkel is megkeresett azzal a kormányzati célkitűzéssel kapcsolatban, hogy új egyházügyi törvényt fogadjanak el a vallásszabadságról szóló hatályos, 1990-ben elfogadott jogszabály helyett. Orbán Viktor miniszterelnöknek küldött decemberi üzenetében Clinton külügyminiszter asszony az Egyesült Államok kormánya nevében mély aggodalmát fejezte ki az újonnan elfogadott egyházügyi törvénnyel kapcsolatban, külön kiemelve a bejegyzési eljárást és a parlament szerepét annak meghatározásában, hogy kit ismerjenek el vallási közösségként. A nagykövet rendszeresen egyeztetett az új egyházügyi törvényről magas rangú kormánytisztviselőkkel, köztük a miniszterelnök-helyettessel és a külügyminiszterrel. Ezenkívül a nagykövetség számos, a holokauszt oktatásával kapcsolatos kezdeményezést és kormányzati résztvevőkkel tartott kerekasztal-megbeszélést támogatott.

1. fejezet: A népesség vallások szerinti megoszlása

A vallási hovatartozásra vonatkozó adatok különleges információnak minősülnek és hivatalosan nem vehetők nyilvántartásba. A legutolsó hozzáférhető, 2001-ben tartott országos népszámlálás kérdőívén azonban szerepelt egy, a vallási hovatartozásra vonatkozó, választható kérdés, amelyre a népesség 90 százaléka válaszolt. A kérdőív

válaszai szerint a népesség 55%-a római katolikusnak, 15%-a reformátusnak, 3%-a evangélikusnak, és kevesebb mint 1%-a zsidónak vallotta magát. A fenti négy alkotja az ország „történelmi” vallási csoportjait. A népesség kevesebb mint 5%-át kitevő csoportok között megtalálhatóak a görög katolikusok, a Hit Gyülekezete, öt ortodox keresztény vallási közösség, egyéb keresztény felekezetek széles köre, hét buddhista csoport és három muzulmán közösség. Az adatvédelmi szabályozások tiltják a vallás gyakorlására vonatkozó hivatalos adatgyűjtést. A kormány az év során újabb népszámlálást tartott, de ennek eredményei még nem hozzáférhetőek.

2. fejezet: A kormányzat hozzáállása a vallásszabadság kérdéséhez

Jogi-politikai keretrendszer

Az alkotmány, valamint egyéb jogszabályok és rendelkezések védelmezik a vallásszabadságot, és a kormány a gyakorlatban általában érvényt szerzett ennek a védelemnek. Az alkotmány rendelkezik a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés elfogadásának szabadságáról, és arról a jogról, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa, vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.

Az Országgyűlés április 18-án elfogadta a 2012. január 1-jén hatályba lépő új alaptörvényt, amely felváltja a korábbi alkotmányt. Az alaptörvény rendelkezik a lelkiismereti és a vallási szabadságról. Ezek közé a jogok közé tartozik a vallás vagy bármely más meggyőződés megválasztásának és megváltoztatásának szabadsága, valamint az, hogy bárki nyilvánosan vagy a magánéletben szabadon hirdetheti vagy taníthatja saját vallását.

Mind az alkotmány, mind az alaptörvény szétválasztja az államot és az egyházat. Az alaptörvény úgy rendelkezik, hogy a vallási szervezetek önállóak, de az állam a közösségi célok érdekében együttműködik az egyházakkal. Az állampolgároknak joguk van beperelni a kormányt a vallásszabadság alkotmányban rögzített jogának megsértéséért.

Az év végéig a lelkiismereti szabadságról 1990-ben elfogadott törvény szabályozta a vallási közösségek tevékenységeit és az ezeknek a közösségeknek járó előnyöket, valamint a jogi megjelölésre vonatkozó követelményeket. A vallási csoportok bejegyzését a megyei bíróságok végezték el. A regisztrációhoz a csoportnak legalább 100 alapító tagot, alapszabályzatot, valamint választott ügyvivő és képviseleti szervet kellett felmutatnia. A bíróság határozott arról, hogy az új csoport bejegyzése megfelel-e az alkotmányos és jogszabályi előírásoknak. Ha igen, akkor a bíróság nem utasíthatta el a bejegyzés iránti kérelmet. Bár minden vallási csoport szabadon gyakorolhatja hitét, a hivatalos bejegyzéssel nemcsak jogok járnak, hanem oktatási és szociális intézmények üzemeltetésének kötelezettsége, ugyanakkor többféle állami támogatási forma előtt is megnyílik az út. Minden bejegyzett csoport ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel bír. A bejegyzés ilyen szabályozása mellett a rendszerváltás óta több mint 300 vallási csoport kapott egyházi státuszt. 2012. január 1-jén a lelkiismereti szabadságról 1990-ben elfogadott törvényt felváltja az új egyházügyi törvény, amelynek értelmében parlamenti jóváhagyás szükséges ahhoz, hogy a vallási csoportok bejegyzett egyházként adókedvezményeket és állami támogatást kaphassanak.

Az 1990-es törvény a bejegyzett vallási csoportokat azzal a joggal ruházta fel, hogy önkormányzati iskolákat működtethetnek a központi kormányzattal kötött hivatalos átadási megállapodás alapján. Az ilyen átadást az önkormányzatok, az egyházak és az iskolaszékek egyaránt kezdeményezhetik. A közoktatási intézményeket fenntartó vallási csoportok „kiegészítő támogatásra”, valamint az állam által az oktatási intézményeknek juttatott „normatív támogatásra” is jogosultak. A 2010-ben elfogadott közoktatási törvény megváltoztatta a rendszert, így ezután az önkormányzat helyett a kormány fizeti a kiegészítő

támogatást. Ez újabb ösztönzést adott arra, hogy az önkormányzatok kezdeményezzék az iskolák átadását. Szeptemberig a települési önkormányzatok összesen 82 óvodát és iskolát adtak át egyházi kezelésbe. A római katolikus egyház 53, a református egyház 13, a baptista egyház három, az evangélikus egyház öt intézményt vett át, míg más vallási csoportok nyolcat.

A bejegyzett vallási csoportok – amennyiben erre a tanulók vagy szülők felkérlik őket – hitoktatást tarthatnak az állami iskolákban. Az állami iskolák tantervének nem része a hitoktatás, de a kormány engedélyezi, hogy az általános- és középiskolai tanulók tanórán kívüli hittanórákra járjanak. A választható hitoktatást általában az iskolai órák után, az iskolai épületekben tartják a különböző vallási csoportok képviselői. Bár a kormányzat lehetővé teszi, hogy a kisebbségi vallási csoportok hitoktatási tevékenységet folytassanak az állami iskolákban, a délutáni hittanórák többségét a négy „történelmi” egyház biztosítja. A magánkézben lévő iskolák nem kötelesek hittanórákat tartani.

Július 11-én a parlament kétharmados többséggel elfogadta az új egyházügyi törvényt. A kormány magyarázata szerint azért volt szükség az új törvényre, hogy azok az „üzlet-egyházak”, amelyeket csak a korábbi törvényben foglalt állami támogatások megszerzése miatt hoztak létre, ne működhessenek tovább egyházi státuszban, illetve ne részesülhessenek állami támogatásban és adókedvezményben. Az egyházügyi törvény a tervek szerint 2012. január 1-jén lép hatályba. A törvény végső változata csupán 14 egyházat és vallási közösséget ismert el (11 keresztény és három zsidó gyülekezetet), és kikötötte, hogy az összes többi vallási csoportnak kérelmeznie kell a hivatalos elismerést az illetékes minisztériumnál. Míg a korábbi törvény szerint a vallási közösségek egyházként való elismerésének jogköre a bíróságokat illette, az új törvény értelmében az elismerést a parlament kétharmados többséggel szavazhatja meg, ha a pályázó teljesíti a törvényben megszabott feltételeket. Ezek közé a feltételek közé tartozik, hogy a vallási csoportnak legalább 20 éve kell működnie Magyarországon és legalább 1000 tagot kell számlálnia. A törvény értelmében azok a vallási szervezetek, amelyek nem teljesítik a fenti feltételeket vagy a későbbiek során a parlament nem ismeri el őket, kérhetik bejegyzésüket egyesületként, de ebben az esetben elveszítik az egyházaknak járó állami támogatást és adókedvezményt.

Magyar és nemzetközi emberi jogi csoportok bírálták az új törvényt, amiért 300, korábban bejegyzett vallási szervezetet fosztott meg státuszától. Számos vallási csoport, emberi jogi csoportok és magánszemélyek támadták meg a törvényt az Alkotmánybíróság előtt különböző indokokkal, például az állam és az egyház szétválasztásáról szóló alapelv megsértése, a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a parlamenti eljárások szabályai miatt.

December 19-én az Alkotmánybíróság megsemmisítette a törvényt a parlamenti eljárási szabályok megsértésének indokával. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a végső szavazással jelentős változásokat fogadtak el az eredeti törvényjavaslathoz képest, holott a parlamenti eljárás a törvényalkotás folyamatának ebben a fázisában csak kisebb változtatásokat tesz lehetővé. Ugyanezen a napon a parlament hatályon kívül helyezte az egyházügyi törvényt.

December 30-án a parlament elfogadta az egyházügyi törvény második változatát. A törvény ugyanazt a 14 egyházat ismeri el, mint az Alkotmánybíróság által megsemmisített változat. Az összes többi vallási csoport az Országgyűlés emberi jogi és vallásügyi bizottságánál kérelmezheti elismerését, amennyiben teljesíti a törvény újabb változatában felsorolt követelményeket. Az elismerés követelményei többek között: legalább 100 éves nemzetközi vagy 20 éves magyarországi működés; legalább 1000 aláírás; vallási tevékenység végzése alapcélként; az egyház tanításának lényegét tartalmazó hitvallás és rítus megléte; szervezeti szabályzat; alapító okirat és belső szabály; valamint megválasztott vagy kinevezett

ügymintéző és képviselői szervezetek. Emellett a vallási szervezet tevékenysége nem lehet alkotmányosértő, nem veszélyeztetheti a nemzetbiztonságot, illetve nem sértheti meg az alapvető emberi jogokat, mint például a testi és szellemi egészséghez való jogot, valamint az élet és az emberi méltóság védelméhez való jogot. A törvény értelmében a bizottság kikéri a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) véleményét arra vonatkozóan, hogy a pályázók teljesítik-e a feltételeket. Ezt követően a bizottság a felsorolt vallási közösségek elismerésére vonatkozó törvényjavaslatot nyújt be a parlamentnek.

Azok a vallási szervezetek, amelyeket a lelkiismereti szabadságról 1990-ben elfogadott törvény (korábbi egyházügyi törvény) értelmében bejegyeztek, az új törvény szerint viszont a parlament nem ismerte el őket, és 2011. december 20-ig nem nyújtották be elismerés iránti kérelmüket, 2012. január 1-jei hatállyal egyesületnek minősülnek. Ezenkívül a törvény e csoportok számára előírja, hogy 2012. február 29-ig kezdeményezzék jogi bejegyzésük „egyesületre” történő megváltoztatását, illetve jelezzék, ha működésüket nem kívánják folytatni. A törvény azt is kimondja, hogy bármely olyan vallási szervezet, amely 2011. december 20-ig kérelmezte bejegyzését, de a parlament 2012. február 29-ig nem ismerte el, 2012. március 1-jétől egyesületnek minősül. E csoportok számára a törvény előírja, hogy 2012. április 30-ig kezdeményezzék jogi bejegyzésük „egyesületre” történő megváltoztatását. Azok a vallási csoportok, amelyeket nem ismertek el, egy év elteltével újra kérelmezhetik az elismerést.

Az adófizetők továbbra is felajánlhatják adójuk 1 százalékát bármely elismert vallási csoportnak. Az állam által a továbbiakban egyházként nem elismert vallási csoportok nem vehetik igénybe ezt a speciálisan célzott, adómentes adományt, illetve az állami támogatásokat sem. Az egyesületté alakuló vallási szervezetek hasonlóképpen megkaphatják a civil társadalom számára felajánlható 1 százalékos adófelajánlásokat, és bizonyos társadalmilag hasznos tevékenységekért állami támogatásban is részesülhetnek. Csak az elismert egyházak használhatják azonban fel az adófizetők adományait a vallási szolgáltatást nyújtó személyek bérének kifizetésére, amely mentesül a személyi jövedelemadó alól. A törvény nem tiltja, hogy az egyesületek az „egyház” megnevezést használják. A kormány szerint az elsődlegesen vallási tevékenységet folytató egyesületek jogosultak nevükben tovább használni az „egyház” kifejezést.

A törvény december 30-án elfogadott változata tartalmaz egy olyan rendelkezést is, amely szerint az az ingatlan, amely az elismert egyházi státuszát elvesztő és egyesületté váló vallási szervezet tulajdonában volt, az egyesület tulajdonában marad, mivel az egyesület az adott egyház jogutódja.

Az új törvény a tervek szerint 2012. január 1-jén lép hatályba.

December 20-ig, a kérelmezési határidő lejártáig összesen 85 vallási csoport kérelmezte bejegyzését a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumnál.

Hazai és nemzetközi megfigyelők bírálták a törvényt, arra hivatkozva, hogy az különbséget tesz az egyházak között, és a vallási csoportok elismerését politikai kérdéssé teszi.

Az állam és a római katolikus egyház viszonyát az 1990., 1994. és 1997. évi vatikáni szerződések szabályozzák. Ezek a megállapodások keretként szolgálnak az állam és más vallási csoportok közötti kapcsolatok szabályozására is.

A büntető törvénykönyv tartalmaz egy rendelkezést a „lelkiismereti és vallásszabadság megsértéséről”, amely kimondja, hogy aki erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátozza vagy akadályozza, hogy aki mást a vallásának szabad gyakorlásában erőszakkal vagy fenyegetéssel korlátoz vagy akadályoz, büntetést követ el, és három évig terjedő

szabadságvesztéssel büntetendő. Ha valakit egy vallási csoporthoz való tartozása miatt támadás ér, akkor a bűncselekmény öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A négy „történelmi” egyház (római katolikus, református, evangélikus és zsidó) továbbra is a vallási csoportoknak biztosított állami támogatás 93%-át kapja. Emellett minden bejegyzett vallási csoport adókedvezményben is részesül.

Az adófizetői adományokon kívül a kormányzat a közpénzekből is juttat a bejegyzett vallási csoportok számára. A jelenlegi szabályok szerint az állam kötelezettséget vállal, hogy az egyéni adófizetői hozzájárulásokkal megegyező összeggel kipótolja a hozzájárulásokat. Az év során az egyházak állami támogatása 2,5 milliárd forinttal (11 millió USD) nőtt a 2010-es 8,2 milliárd forintról (37 millió USD) 10,7 milliárd forintra (48 millió USD).

A vallási szervezetek egy sor tevékenységért plusz kormányzati támogatást kapnak. Ilyenek például a nyilvános művészeti gyűjtemények fenntartása, a hitoktatás, az oktatás és a kultúra támogatása, évi kárpótlás a vissza nem szolgáltatott egyházi ingatlanokért és segítségnyújtás a legkisebb falvakban szolgálatot teljesítő egyházi személyeknek. 2011-ben e pénzügyi támogatás összege jelentősen, 34 milliárd forintra (154 millió USD) emelkedett a 2010-es 23,5 milliárd forintról (106 millió USD).

Az állam tábori lelkészi szolgálatot üzemeltet a négy történelmi vallási csoport számára. A fegyveres erők kötelékén belül minden felekezet számára biztosított a szabad (nemcsak személyes, hanem nyilvános) vallásgyakorlás. A tábori lelkészi szolgálatot a Honvédelmi Minisztérium finanszírozza és tartja fenn.

Az Igazságügyi Minisztérium 1996-ban elfogadott rendelete garantálja az elítéltek ellenőrzés nélküli kapcsolattartását egyházuk lelkészével vagy más képviselőjével, amelyet bármelyik fél kezdeményezhet. A különleges biztonsági körletben elhelyezett elítélt kizárólag egyéni lelki gondozásban részesülhet, és nem vehet részt a közösségi vallási programokon. A büntetés-végrehajtási intézetek garantálják a szabad vallásgyakorlás jogát az elítéltek számára. Az ügyész vagy a bíró a büntetőeljárás során korlátozhatja a vallásgyakorlás jogát. Ugyanezek a szabályok vonatkoznak a fiatalok javítóintézetei és a rendőrségi fogdák lakóira is. Egy 2000-ben elfogadott igazságügyi miniszteri rendelet lehetővé teszi minden bejegyzett egyház vagy vallási közösség számára, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben vallási tevékenységet folytasson, a fogvatartottak igényeivel összhangban.

A vagyoni igényeket négyféleképpen lehet rendezni. Ezek közé tartozik a közvetlen megállapodás a tulajdonos (önkormányzat) és az adott vallási szervezet között az ingatlanvagyon átadásáról, vagy az átadásról szóló kormányhatározat. Az igényeket a kormány által nyújtott anyagi kártalanítás útján is lehet rendezni, ha a vallási szervezet új építkezésbe szeretné fektetni a kapott összeget. Végezetül, a kifizetetlen vagyoni igényeket örökös járadékká alakíthatják át, amelyet kizárólag az egyház vallási és egyéb közösségi tevékenységeinek finanszírozására használhatnak fel.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) 1998-ban egyezményt kötött a kormánnyal, amelyben lemondott a megmaradt, korábban zsidó tulajdonban lévő közösségi vagyonról, amelyet a holokauszt alatt kisajátítottak és/vagy 1948 után államosítottak, egy 3,5 milliárd forint (akkor kb. 52 millió USD) értékű örökjáradékot biztosító államkötvényért cserébe.

2007-ben a kormány és a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) 21 millió USD értékű támogatási szerződést írt alá (a tárgyalásokban közreműködött a Zsidó Kárpótlási Világszervezet – World Jewish Restitution Organization), amely ötéves foglalóként szolgál az örökös nélküli (vagy egyéb okból gazdátlan) zsidó tulajdonért, valamint „segítségnyújtást és rehabilitációt” jelent a holokauszt túlélői számára. A szerződés

értelmében az összeget a MAZSÖK kapja meg, és annak egyharmadát szétosztja a Magyarországon élő rászoruló túlélők között. A fennmaradó kétharmadot a MAZSÖK átutalja a Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) számlájára, amely szervezet szociális szolgáltatásokkal és más, főleg az egészségügyi ellátással kapcsolatos szükséges kiadások kifizetésével támogatja a nem Magyarországon élő rászoruló túlélőket.

A kormány a következő vallási ünnepeket munkaszüneti napokká nyilvánította: húsvéthétfő, pünkösdhétfő, mindenszentek és karácsony.

Kormányzati gyakorlatok

Nem érkezett jelentés a vallásszabadság megsértéséről.

A vallásszabadság tiszteletben tartásának szintje a kormány részéről nem változott az év folyamán. Számos nemzetközi és hazai megfigyelő bírálta azonban a kormányt az új egyházügyi törvény miatt, amely véleményük szerint politikai kérdéssé teszi az egyházak elismerését, és több mint 300 vallási csoporttól vonja vissza az elismert státuszt.

Az egyházi vezetők továbbra is kifogásolták a nyilvános műgyűjtemények fenntartására és az egyéb közszolgálati feladatokra vonatkozó állami finanszírozás alacsony mértékét. Az elmúlt években az állami anyagi támogatás hiánya miatt több, vallási csoportok által üzemeltetett műgyűjteményt zártak be vagy korlátozták azok látogathatóságát.

A kormányzat folytatta a kommunista korszakban az állam által kisajátított egyházi javak visszaszolgáltatását, és minden vallási szervezet számára esélyegyenlőséget biztosított arra, hogy visszanyerjék az ellenőrzést korábbi ingatlanaik felett.

Az év folyamán Gál András Levente államtitkár (aki decemberben kormánybiztosi kinevezést kapott) széleskörű konzultációkat indított a MAZSIHISZ-szel arról, hogy az évjárdék elosztásának körébe vonják be a Chabad-Lubavitch Hungary – Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséget (EMIH) és a Reform Zsidó hitközségeket. Míg a MAZSIHISZ bírálta a kormányt, amiért az beleavatkozik a zsidó közösség belső ügyeibe, a többi csoport üdvözölte Gál arra irányuló erőfeszítéseit, hogy bevonja őket az állami támogatás elosztási körébe. A tárgyalások az év végén még folyamatban voltak.

A kormány 2011 végéig elmulasztotta átutalni a kormány és a MAZSÖK közötti támogatási szerződésben meghatározott összeg negyedik részletét (4,2 millió USD), arra hivatkozva, hogy a Claims Conference nem megfelelően könyvelte el a korábbi átutalások elosztását.

A kormányzat folytatta a XLVII. törvény alapján beadott kérelmek feldolgozását, mely jogszabály kárpótlási igény benyújtását engedélyezi olyan személyek számára, akiknek közvetlen hozzátartozójuk a holokauszt során vagy szovjet munkatáborban vesztette életét, illetve a kormányzati hatóságok politikai indítékkal elkövetett önkényes tette miatt halt meg 1939 és 1989 között, vagy a II. világháború alatt faji, vallási vagy politikai diszkrimináció miatt munkatáborba hurcolták el. A 2006-os határidőig több mint 97 600 kérelmet nyújtottak be. Az év végéig 99 717 határozatot adtak ki, ebből 16 898 esetben fogadták el a kárpótlási igényt, és a jogosult kérelmezőknek összesen 3 milliárd forintot (14,3 millió USD) fizettek ki.

A Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Orthodox Exarchátus (a Görög Ortodox Egyház magyarországi ága) jelezte, hogy továbbra is szeretné visszakapni azokat az ingatlanjait, amelyeket az orosz ortodox közösség az 1950-es években elfoglalt. Miután a magyar bíróságok elutasították a görög ortodox közösség keresetét, a közösség az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult. Az év végéig az ügy nem zárult le.

Március 29-én Gál András Levente államtitkár a kormány weboldalán megjelent sajtóinterjúban kijelentette, hogy értesítette a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítványt (HDKE) arról, hogy a kiállítás egy részét „át kell értékelni”, figyelembe véve azt a tényt, hogy Magyarországot „megfosztották jogképességétől”, amikor a német csapatok 1944. március 19-én elfoglalták az országot. Április 1-jén Harsányi László, a HDKE ügyvezető igazgatója nyílt levelet adott ki, amelyben azt állította, hogy az államtitkárral készült interjú támadás volt a múzeum ellen és próbálkozás arra, hogy felmentse az országot a holokausztban játszott szerepe alól. Május 19-én a HDKE új, a kormány által kinevezett kuratóriuma eltávolította Harsányit az igazgatói székéből. A kiállításon az év végéig nem történt változás.

A kormány továbbra is támogatta egy novemberben pedagógusok számára megrendezett, hétnapos holokauszt-szemináriumot. A szeminárium a második eleme volt egy hároméves programnak, melynek célja a holokauszttal kapcsolatos iskolai oktatás átalakítása.

Javulás és pozitív fejlemények a vallásszabadság kérdésében

A vatikáni-magyar vegyes bizottság folytatta tevékenységét, amelynek célja, hogy módosítsa a vatikáni szerződéseket. A bizottság az év folyamán két ülést tartott. A vegyes bizottság magyar delegációját Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes vezette. A december 20-i ülésen minden résztvevő egyetértett abban, hogy az új szerződés tervezetének elkészítésére egy közös ad hoc munkacsoportot állítsanak fel.

Az év végére a kormány lezárta azt a 20 éves folyamatot, amelynek során kárpótolta az egyházakat a kommunista időszakban elkobzott közösségi ingatlanvagyon után. A kormány összesen 5518 ingatlan visszaszolgáltatási ügyében ítélte meg kárpótlást a törvény által előírt négy módszer egyikével. Összesen 1071 ingatlant szolgáltattak vissza az önkormányzat és az igénylő közötti közvetlen megállapodás útján. 1328 esetben - összesen 73 milliárd forint (348 millió USD) értékben - a kormány engedélyezte az épületek vallási szervezeteknek történő átadását, és kártalanította az önkormányzatokat a lakók elköltöztetése érdekében. A kormány 1349 esetben fizetett pénzbeli kárpótlást, összesen több mint 44 milliárd forint (201 millió USD) értékben. 1770 ingatlanra vonatkozó visszaszolgáltatási esetben az állam örökös évről-évre fizet az érintett egyházaknak.

2010-ben és 2011-ben a kormány kétmilliárd forintot (9,5 millió USD) fizetett ki, hogy kártalanítsa az egyházakat az összesen négy milliárd forintot (19 millió USD) kitevő, a korábbi években visszatartott anyagi támogatás miatt, melyről az Állami Számvevőszék 2008-as, az egyházak finanszírozásáról szóló jelentése is beszámol. A kormány ígéretet tett arra, hogy 2012-ben a további kétmilliárd forintot is kifizeti az egyházaknak.

A kormány folytatta erőfeszítéseit a magyar és nemzetközi zsidó közösségek közötti összhang növelésére. Az év során Gál András Levente államtitkár négy alkalommal folytatott megbeszéléseket a zsidó gyülekezetek és civil szervezetek vezetőivel többféle témában, többek között a járadékok elosztásáról, a holokauszt iskolai oktatásáról és az elhagyott zsidó temetők helyreállításáról.

Július 5-én Hende Csaba honvédelmi miniszter bejelentette, hogy a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalja helyreállította annak a mintegy 300 zsidó származású katonának a sírját, akik az első világháború harcai során veszítették életüket. A minisztérium 4 millió forintot (19 000 USD) irányzott elő a helyreállításra, amelyet a honvédség tisztjei és tisztjelöltjei önkéntes alapon végeztek el a Kozma utcai izraelita temetőben. A néhány nap alatt elvégzett helyreállítási munkát a zsidó közösség nagyra értékelte.

Június 1-3. között a kormány nemzetközi konferenciát szervezett Gödöllőn a keresztény-zsidó-izlám felekezetközi párbeszédéről, együttműködésben a magyar EU elnökséggel. A

konferencia elnöke, Szászfalvi László, az egyházi kapcsolatokért felelős államtitkár kiadta a konferencia záródokumentumát, amely szerint „a résztvevők különösképpen hangsúlyozták a vallásszabadság alapvető fontosságát, amely az egyetemes emberi jogok egyik lényeges eleme.” A záródokumentum szerint „a konferencia résztvevői mély aggodalommal megállapították, hogy a világ számos tájékán súlyosan korlátozzák a vallás szabad gyakorlását, továbbá hogy jelenleg különösen a keresztény hívők elleni erőszak, de az iszlámfóbia és az antiszemitizmus folyamatos megnyilvánulásai, valamint az egyéb vallási és etnikai kisebbségek ellen irányuló diszkrimináció egyaránt széles körben elterjedt.”

3. fejezet: A vallásszabadság társadalmi tiszteletben tartása

Érkeztek jelentések a vallási hovatartozás, meggyőződés vagy vallásgyakorlás alapján történő társadalmi visszaélésekről és diszkriminációról.

Az év során az egyházak jogi helyzetét érintő alapvető jogszabályi változtatások a nyilvánosság körében nem váltottak ki heves reakciót. A közvélemény általában közömbös maradt a vitával kapcsolatban, amelyet a kisebb egyházak folytattak a kormánnyal korábbi státuszuk megszűnése miatt.

A zsidó szervezetek aggodalmuknak adtak hangot amiatt, hogy érzésük szerint a társadalom egyre nagyobb mértékben tolerálja a társadalmi párbeszéd során elhangzó antiszemita megjegyzéseket. Zsidó csoportok továbbra is hiányosnak minősítették a holokauszttal és a zsidó közösségek történetével kapcsolatos magyar iskolai oktatást. Gál András Levente államtitkár és Lázár János, a Fidesz frakcióvezetője támogatásukat fejezték ki a zsidó történelem oktatását érintő tantervek módosítása érdekében. Az év folyamán nem történt lényeges változás a nemzeti tantervben.

Az év során a Jobbik nevű radikális parlamenti párt és egyéb szélsőjobboldali csoportok vezetői továbbra is tettek antiszemita kijelentéseket. Augusztus 4-én Tyirityán Zsolt, a Betyársereg nevű félkatonai csoport vezetője lázító beszédet mondott a szélsőjobboldali Magyar Sziget zenei fesztiválon, amelyben a „fajok háborújáról” beszélt, és kijelentette, hogy el kell jutni oda, hogy „egy gépkarabélynak az elsütőbillentyűjét valaki meg tudja húzni, esetleg akkor, hogyha egy másabb bőrszínt lát”. Szeptember 16-án a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság nyomozást indított az esettel kapcsolatban, amely az év végén még folyamatban volt.

Október 6-án Tarlós István, Budapest főpolgármestere Dörner Györgyöt nevezte ki a budapesti Új Színház igazgatójává. A főpolgármester a színház intendánsának Csurka István drámaíró, a szélsőjobboldali MIÉP alapító tagját nevezte ki. A MAZSIHISZ és más helyi és nemzetközi zsidó szervezetek, valamint szakmai csoportok bírálták a főpolgármester döntését, Dörner és Csurka szélsőjobboldali csoportokhoz való nyílt kötődésére hivatkozva. Október 22-én körülbelül 2000 ember tüntetett az Új Színház előtt a kinevezések ellen. December 14-én a főpolgármester arra kérte a színházat, hogy ne alkalmazza Csurkát.

A radikális *Magyar Fórum* című hetilap és a szélsőjobboldali Jobbik párt hivatalos heti kiadványa, a *Barikád*, az év során tovább folytatta az antiszemita cikkek megjelentetését. A civil szervezetek beszámolóí szerint a kormány figyelemmel kísérte az antiszemita tartalmú weboldalakat, hogy érvényt szerezzen az olyan szimbólumok nyilvános használatának tilalmára vonatkozó rendelkezéseknek, mint a horogkereszt, a sarló-kalapács, a vörös csillag és a nyilaskereszt.

Az év első tíz hónapjában összesen 145 jelentés érkezett zsidó és keresztény tulajdon megrongálásáról: 14 esetben kegyhelyeket, 139 esetben pedig síremlékeket rongáltak meg.

Január 29-én három tizenéves beismerte, hogy január 23-án 75 sírkövet rongáltak meg Marcaliban a zsidó temetőben „egymás előtti erőfitogtatás végett”. A 14-15 éves tettesek által okozott kárt 1,5 millió forintra (7030 USD) becsülték. Orbán Viktor miniszterelnök elítélte a vandalizmust, és a történeteket a zsidó közösség és az összes magyar elleni támadásnak nevezte.

Július 18-án a Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa megfelelő bizonyítékok hiányában felmentette a háborús bűnök vádja alól a 97 éves Képíró Sándor volt magyar csendőrtisztet. 1944-ben a magyar bíróság bűnösnek mondta ki Képírot az 1942 januárjában a szerbiai Újvidéken történt vérengzésben játszott szerepe miatt. Az incidens során több mint 1200 embert öltek meg, többségük zsidó volt. Az ítéletet azonban nem hajtották végre. 2006-ban a Simon Wiesenthal Központ értesült arról, hogy Képíró Budapesten él, 2007-ben pedig a Főügyészség új vizsgálatot indított ellene. A július 18-i ítélet ellen mind az ügyész, mind a vádlott fellebbezett. Szeptember 3-án Képíró elhunyt, október 21-én pedig a másodfokú bíróság a büntetőeljárás törvény értelmében érvénytelenítette az ítéletet.

A keresztény egyházak és zsidó közösségek a Keresztény-Zsidó Társaság támogatásával további rendszeres rendezvényeket szerveztek, amelyen hittudósok vitattak meg különböző kérdéseket. Az év során a társaság kilenc előadást szervezett a judaizmusról, a kereszténységről és az iszlámról. A vallási csoportok erős elkötelezettséget mutattak arra, hogy különböző területeken egymással együttműködve megvalósítsák közös társadalmi és politikai céljaikat.

4. fejezet: Az Egyesült Államok kormányzati politikája

Az Egyesült Államok kormánya a vallásszabadság kérdésében megbeszéléseket folytatott az Országgyűlés tagjaival, politikai vezetőkkel és helyi, illetve a vallásszabadsághoz kapcsolódó ügyekkel foglalkozó nemzetközi civil szervezetek képviselőivel. A nagykövet és más követségi tisztségviselők fontos vallási vezetőkkel találkoztak, hogy megvitassák a vallásszabadság kérdéseit. Az Amerikai Nagykövetség munkatársai gondosan figyelemmel kísérték az antiszemita incidenseket, és a veszélyek értékelése céljából rendszeresen egyeztettek a vallási csoportok vezetőivel.

A nagykövetség folyamatosan felszólalt az antiszemitizmus és a gyűlöletbeszéd ellen, és ugyanerre sürgette a politikai pártokat is. A nagykövetség munkatársai rendszeresen megvitatták a magyar kormánnyal a szélsőséges csoportok által szervezett nyilvános antiszemita incidensek kérdését. Az év folyamán a nagykövet és az Egyesült Államok nagykövetségének egyéb munkatársai több olyan eseményen vettek részt, ahol tiszteletüket tették a zsidó kultúra előtt, és megemlékeztek a holokauszt áldozatairól.
